

Stipendiaters erfaringer i krisetider

Rune Johan Krumsvik

professor ved Institutt for pedagogikk, Universitetet i Bergen

Koronapandemien var mest utfordrende for kvinnelige stipendiater med både barn, artikkelbasert avhandling og egen innsamling av data.

Stipendiatperioden er en krevende tid – spesielt under en pandemi. Spoler man tilbake, husker man at Utdannings-Norge gjennomførte en rekke grep. Man utsatte eksamener, innførte alternative eksamensformer og gjennomførte tilpasninger i stort monn. I doktorgradsutdanningen, derimot, var gjennomgangstonen fra mars 2020 at «det går nok snart over».

I prosjektet *Remote Teaching on Doctoral Level during a Societal Crisis* undersøkte vi stipendiaters erfaringer under pandemien, som en del av den tverrfaglige satsingen ved Pandemisenteret ved Universitetet i Bergen (UiB). Prosjektet er forankret ved Det psykologiske fakultet, og studien ble gjennomført med utgangspunkt i ph.d.-programmet i psykologi, i samarbeid med seks andre institusjoner. Her oppsummeres prosjektets nylig publiserte artikkel *Experiences of WNGER II Ph.D. Fellows During the COVID-19 Pandemic – A Case Study* (Krumsvik et al., 2022).

Studiens design og metode

- Mixed methods research
- Hoveddatakildene er en survey (N = 62, 85 % kvinner, 15 % menn, responsrate 70 %) og semistrukturerte intervju (N = 6). 12 % av respondentene i surveydelen og 33 % av intervjudelen er doktorgradsstipendiater i psykologi.
- Supplerende datakilder: 20 måneders følgeforskning og feltdialoger (13 seminar, åtte ph.d.-kurs, tre veilederseminar og to ph.d.-samlinger (N = 26), ett fokusgruppeintervju (n = 11), 21 online-observasjoner, dokumentanalyser (N = 15).
- Fokusgruppeintervjuene (27 % er innenfor psykologi) og feltdialogdataene er stort sett basert på psykologistipendiater.

For stipendiatene som startet forløpet våren 2020, ga «se det an»-holdningen og pandemitrøtthet næring til en selvoppfyllende profeti om at «jeg blir aldri ferdig med doktorgraden», og la sten til byrden i et allerede frynset stipendiatselvbilde. I intervjuene våre uttrykte pandemistipendiatene bekymring for sin psykiske helse. «Definitivt min psykiske helse (...) Nedstemt psyke, trist og lei seg, kanskje litt angst og at man føler på en måte bekymringer, og at man er litt shaky. Får jeg til dette? Er jeg god nok?»

Dype spor

Et overordnet funn var at det var ingen krisestemning i norsk doktorgradsutdanning da pandemien slo inn, men pandemien satte dype spor både profesjonelt og psykososialt for en del av stipendiatene.

Det kvalitative datamaterialet viste at de kvinnelige stipendiatene tok seg mest av forsørgeransvaret hjemme under pandemien, og dermed fikk redusert forskningstid og fremdrift

For 51 % av stipendiatene hadde koronapandemien en hemmende effekt på fremdriften i doktorgradsprosjektet, 32 % rapporterte at pandemien hadde ført til utfordringer med datainnsamlingen, og 62 % hadde hatt foreldreansvar for barn der barnehager og skoler periodevis har vært nedstengt. Videre mente 61 % at hjemmekontor hadde hatt negativ påvirkning på doktorgradsprosjektet, og balansen mellom jobb og familieliv, distraksjoner hjemme og mangel på kontakt med kolleger hadde vært særlige utfordringer. 41 % uttrykte at de hadde hatt høy undervisningsplikt under pandemien, og 31 % var ikke fornøyd med arbeidsgivers oppfølging under pandemien. 32 % følte de ikke var i rute med doktorgradsarbeidet, og 67 % hadde ikke drøftet pandemiutfordringer med nærmeste personalleder. Utfordringene ble så store at over 12 % vurderte å avslutte doktorgraden på grunn av pandemien. I intervjuene sier en av dem det slik: «Det har vært tidspunkt hvor jeg har tenkt at jeg egentlig ikke har lyst til å fortsette. Det har det, ja.»

Barn og forsørgeransvar

Ser man mer på noen signifikante korrelasjoner, viste det seg at stipendiater med barn i større grad hadde koronarelaterte belastninger, i noe større grad måtte gjøre forandringer med datainnsamlingen, og hadde i større grad kontakt med sin personalleder. Stipendiater med barn og som hadde mindre kontakt med sin doktorgradsveileder, opplevde i større grad negativ progresjon.

De observerte effektene i det kvantitative materialet er interessante, men relativt små, og tok bare høyde for de første 8–9 månedene av pandemien. Tallene la likevel et godt grunnlag for vår videre datainnsamling i de påfølgende 11–12 månedene casestudien varte, og her så man at små utfordringer akkumulerte seg på tvers av ulike områder. Et eksempel var de 62 % kvinnelige stipendiatene med egne barn, som etter hvert ble ekstra sårbare når nedstengning, hjemmekontor, hjemmeskole, sosial distansering og barn i karantene med jevne mellomrom rådte grunnen i nesten to år. Det kvalitative datamaterialet viste at de kvinnelige stipendiatene tok seg mest av forsørgeransvaret hjemme under pandemien, og dermed fikk redusert forskningstid og fremdrift. En del av dem hadde også tidkrevende undervisningsplikt, og alt dette medførte at de ble forsinket med både egen datainnsamling og innsendelse av artikler til vitenskapelige tidsskrift. I tillegg ble en del også rammet av pandemirelaterte forsinkelser i fagfelle vurderinger, som igjen forplantet seg i forsinket tidspunkt for innlevering av artikkelbaserte avhandlinger.

Flere uheldige omstendigheter

Men funnene viser også andre nyanser. Stipendiatene som skrev doktorgrad på allerede innsamlede prosjektdata, opplevde ikke de samme utfordringene som stipendiater som gjennomførte datainnsamlingen selv. Slik sett avdekket studien at pandemien trolig påvirket gjennomføringstiden – og kanskje også gjennomføringsraten – spesielt for stipendiatene hvor flere «uheldige omstendigheter» slo til samtidig.

Hovedfunn

- Kvinnelige stipendiater med barn hadde i større grad koronarelaterte utfordringer med ph.d.-prosjektet.
- De fikk redusert forskningstid på grunn av mer forsørgeransvar under pandemien.
- Skillene mellom den profesjonelle og den private sfæren ble oppløst.
- Det var uklarheter rundt utdanningsansvaret og personalansvaret, som forsinket iverksetting av tiltak for stipendiatene.

Læringspunkter til neste pandemi

Er man kvinnelig stipendiat med artikkelbasert avhandling, med barn og gjennomføring av egen datainnsamling, gir våre funn læringspunkter når en ny pandemi slår til.

Funnene våre viser klare tegn på at HR og personalledere ble for usynlige

Strukturelle forhold i doktorgradsutdanningen fungerer godt under normale forhold, men skaper utfordringer under en langvarig pandemisk samfunnskrise hvor skillene utviskes mellom den profesjonelle og private sfæren, og det utdannings- og tilsettingsmessige for stipendiatene. Det første, oppløsningen av skillet mellom det profesjonelle og private, ble tydeligst dokumentert ved at nesten alt ved stipendiatenes profesjonelle liv enten ble stoppet, utsatt eller flyttet til hjemmearenaen. Når det gjelder det utdannings- og tilsettingsmessige, er stipendiatene ved universitetene både underlagt et tilsettingsreglement (som midlertidig ansatte) og et utdanningsreglement (som ph.d.-kandidater). Under pandemien var det åpenbare uklarheter om hvem som skulle følge opp stipendiatene. Krisehåndteringen var i liten grad på plass for å håndtere uklarheter mellom utdanningsansvaret og personalansvaret, og mye ansvar tilfalt doktorgradsveilederne. Enkelte stipendiater beskriver det slik:

«Jeg oppdaget rett og slett at min veileder har ikke hatt det noe bra (...) Veilederen min har vel egentlig sagt rett ut at hun har følt at hun har nesten vært på tur til å tilte.»

«Jeg følte en liten stund at rollene våre var litt snudd, at jeg var den som måtte oppmuntre min veileder, for du vil jo veilederen din det aller beste.»

«Veiledningen ble påvirket, jeg mistet faktisk en veileder i prosessen.»

Funnene våre viser klare tegn på at HR og personalledere ble for usynlige. Ut fra våre funn kan munnhellet «mange bekker små gjør en stor å» gjøre seg gjeldende om en pandemi slår til igjen. Det vil si at en overordnet og bedre kriseberedskap må på plass i doktorgradsutdanningen for å unngå at små utfordringer tidlig i en pandemi akkumuleres over tid på tvers av områder og skaper stadig større utfordringer for stipendiatene. Her er det særlig arbeidsgiverlinjen som i større grad må på banen, siden denne har en beslutningsmyndighet som veiledere ikke har. Det må tidlig etableres hyppigere kontakt med personalansvarlige som kan hjelpe stipendiatene med å forsere de mange bratte kneikene under en pandemi, slik at ikke stipendiatene og veilederne må håndtere de mange utfordringene alene.

Referanser

Krumsvik, R. J., Skaar, Ø. O., Røkenes, F. M., Solstad, S. H. & Høydal, K. (2022). Experiences of WNGER II Ph.D. Fellows During the COVID-19 Pandemic – A Case Study. *Frontier of Education, Higher Education*, 7, 860828. <https://doi.org/10.3389/feduc.2022.860828>